

ГЛОБАЛЛАШАЁТГАН ДУНЁДА МАФКУРАВИЙ ТАҲДИДЛАР ВА УЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ОМИЛЛАРИ

ф.ф.н., доц. Шоназаров Жамшид Шухратович

АННОТАЦИЯ

*Мазкур мақола бугунги кунда ёшлар тарбиясига таҳдид солаётган ёт
ғоялар ва мафкуравий таҳдидларнинг қарши курашиш чора тадбирларини
илмий жиҳатдан асослашга бағишланган.*

***Калим сўзлар:** мафкура, мафкуравий таҳдид, мафкуравий муаммолар,
қадрият, миллий қадриятлар, ғоявий хуружлар, маданий мерос, ёшлар
тарбияси.*

АННОТАЦИЯ

*Данная статья посвящена научному обоснованию мер по борьбе с
иностранными идеями и идеологическими угрозами, представляющими
опасность для образования молодежи в наши дни.*

***Ключевые слова:** идеология, идеологическая угроза, идеологические
проблемы, ценность, национальные ценности, идеологические нападки,
культурное наследие, образование молодежи.*

ABSTRACT

*This article is devoted to the scientific justification of measures to combat
foreign ideas and ideological threats that pose a danger to the education of young
people today.*

***Key words:** ideology, ideological threat, ideological problems, value, national
values, ideological attacks, cultural heritage, youth education.*

КИРИШ

XXI аснинг биринчи чораги ўтиб бориш даври инсоният тараққиётида
глобаллашув жараёнининг жадаллашуви билан характерланади. Глобаллашув
нафақат иқтисодий ва сиёсий соҳаларга, балки маънавий-мафкуравий ва
ижтимоий жараёнларга ҳам кучли таъсир кўрсатмоқда. Ахборот
технологияларининг боршан сари ривожланиб бориши, интернет ва оммавий
ахборот воситалари орқали турли ёт ғояларга асосланган ғоявий таҳдидлар ва
мафкуравий хуружларнинг таъсири борган сари кучайиб бормоқда. тез
тарқалмоқда. Бу эса бир томондан турли маданий қарашлар ва қадриятларга эга
бўлган жамиятлар ўртасидаги маданий алоқаларни мустаҳкамласа, иккинчи
томондан мафкуравий таҳдидларнинг пайдо бўлишига ҳам етарлича замин
яратмоқда. Бугунги кунда мафкуравий таҳдидларнинг борган сари кучайиб

бориши жамиятнинг маънавий барқарорлигига, миллий кадриятларига ва ёшлар тарбиясига салбий таъсир кўрсатиши айна ҳақиқат. Шу нуқтаи назардан глобаллашув шароитида мафкуравий хавф-хатарларни ўз вақтида таҳлил қилиш ва уларни бартараф этишнинг самарали воситаларини ишлаб чиқиш ҳамда илмий тадқиқ этиш бугунги долзарб муаммолардан бири ҳисобланади.

Мафкуравий таҳдид тушунчаси ва унинг мазмуни. Мафкуравий таҳдид – бу муайян ғоялар, қарашлар ёки ахборотлар орқали жамиятнинг маънавий кадриятларини заифлаштириш, унинг ижтимоий барқарорлигига путур етказишга қаратилган таъсирлар мажмуасидир. Бундай таҳдидлар кўпинча ахборот майдонида, маданий таъсирлар орқали ёки сиёсий-мафкуравий тарғибот ва ташвиқотлар кўринишида намоён бўлади. Глобаллашув шароитида мафкуравий таҳдидлар қуйидаги кўринишларда учрайди:

- экстремистик ва радикал ғояларнинг тарқалиши; Бу глобаллашув шароитида жамият хавфсизлиги ва барқарорлигига жиддий таҳдид соладиган мафкуравий муаммолардан биридир. Ушбу ғоялар одатда жамиятда низо, адоват, тартибсизлик ва беқарорлик келтириб чиқаришга қаратилган бўлади.

- миллий кадриятлар ва анъаналарни камситиш; миллий кадриятлар ҳар бир халқнинг тарихи, маданияти, урф-одатлари ва маънавий меросини ифодалайди. Улар жамиятнинг маънавий пойдевори ҳисобланади. Шунинг учун ҳам миллий кадриятларни камситиш ёки уларни қадрсизлантириш жамият маънавиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин.

- Миллий кадриятлар тушунчаси: Миллий кадриятлар — бу муайян халқнинг асрлар давомида шаклланган урф-одатлари, анъаналари, маданияти, тили, дини ва маънавий қарашларидир. Улар авлоддан авлодга ўтиб, халқнинг миллий ўзлигини сақлаб қолишга хизмат қилади.

- Маданий глобаллашув: Айрим ҳолларда бошқа маданиятларнинг ҳаддан ташқари таъсири миллий анъаналарнинг қадрсизланишига олиб келади.

- Ахборот таъсири: Оммавий ахборот воситалари, интернет ва ижтимоий тармоқларда тарқаладиган айрим контентлар миллий кадриятларга нисбатан салбий муносабатни шакллантириши мумкин.

- Ёшлар ўртасида маданий бефарқлик: Агар ёшлар ўз тарихи ва маданиятини яхши билмаса, улар миллий кадриятларга нисбатан бефарқ бўлиб қолиши мумкин.

Ёт ғоялар таъсири: Айрим мафкуравий кучлар миллий кадриятларни камситиш орқали жамиятда маънавий бўшлиқ пайдо қилишга ҳаракат қилади. Миллий кадриятлар ва анъаналар ҳар бир халқнинг маънавий бойлиги ҳисобланади. Уларни камситиш ёки қадрсизлантириш жамият маънавий

барқарорлигига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Шунинг учун глобаллашув шароитида миллий маданиятни асраш, урф-одат ва анъаналарни ривожлантириш ҳамда ёш авлодни миллий руҳда тарбиялаш муҳим аҳамият касб этади.

Глобаллашув ва мафкуравий таҳдидлар. Глобаллашув жараёни ахборот алмашинувини ҳар томонлама жадаллашиб боришига катта таъсир кўрсатмоқда. Айни пайтда турли интернет ва ижтимоий тармоқлар ҳамда рақамли платформалар орқали турли ғоялар бутун дунё бўйлаб жадаллик билан тарқалмоқда. Бу ҳолат ижобий имкониятлар билан бирга бир қатор олдини олиш қийин бўлган хавф-хатарларни ҳам келтириб чиқармоқда.

Биринчидан, жаҳон ахбороти ва интернет майдонида доимий назоратнинг мураккаблашиб бориши натижасида ёшлар турли зарарли ёт ғояларга дуч келиши мумкин.

Иккинчидан, халқлар ва миллатлар ўртасидаги маданий глобаллашув баъзан миллий маданият, анъана ҳамда урф одатларнинг қадрсизланишига сабаб бўлиб келмоқда.

Учинчидан, баъзи кучлар ахборот уруши орқали кишилар онги ва тафаккурига таъсир ўтказишга ҳаракат қилмоқда. Албатта, бу иаъсир этиш кучлари қайсидир маънода улар учун ўзининг натижасини бермасдан қолмаяпти. Шу боис глобаллашув даврида мафкуравий хавфсизлик масаласи долзарб аҳамият касб этмоқда.

Ҳозирги глобаллашув даврида жамият тараққиётига таъсир кўрсатувчи муҳим омиллардан бири бу мафкуравий жараёнлар ҳисобланади. Ахборот оқимининг кучайиши, интернет ва оммавий ахборот воситаларининг кенг тарқалиши натижасида турли ғоя ва қарашлар жамиятга тез кириб келмоқда. Шу билан бирга, жамият барқарорлигига салбий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган мафкуравий таҳдидлар ҳам пайдо бўлмоқда. Мафкуравий таҳдидлар одамларнинг онгига таъсир кўрсатиш орқали уларнинг дунёқараши, қадриятлари ва қарашларини ўзгартиришга қаратилган ғоя ва таъсирлардир. Мафкуравий таҳдид — бу муайян гуруҳ ёки кучлар томонидан жамиятнинг маънавий қадриятлари, миллий анъаналари ва барқарорлигига зарар етказишга қаратилган ғоялар ва ахборот таъсиридир. Бундай таҳдидлар инсон онгига таъсир қилиш орқали амалга оширилади. Уларнинг асосий мақсади жамиятдаги бирликни бузиш, ёшларнинг онгини чалғитиш ва миллий қадриятларни заифлаштиришдан иборат. Мафкуравий таҳдидлар жамиятга турли салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Улар жамиятдаги бирликни сусайтиради, одамлар ўртасида ишончсизлик пайдо қилади ва ёш авлоднинг маънавий тарбиясига

салбий таъсир кўрсатади. Бундан ташқари, мафкуравий таҳдидлар давлат мустақиллиги ва миллий хавфсизликка ҳам таъсир кўрсатиши мумкин. Мафкуравий таҳдидларга қарши курашиш учун жамиятда соғлом мафкуравий муҳитни шакллантириш муҳим аҳамиятга эга. Бунинг учун қуйидаги чора-тадбирлар амалга оширилади:

- ёшларни миллий ва маънавий қадриятлар асосида тарбиялаш;
- таълим ва тарбия тизимини мустаҳкамлаш;
- оммавий ахборот воситаларида тўғри ва ишончли маълумотларни тарқатиш;

- аҳолининг сиёсий ва ҳуқуқий маданиятини ошириш; Шунингдек, инсонларда мустақил ва танқидий фикрлаш қобилиятини ривожлантириш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Мафкуравий таҳдидлар жамият ҳаётининг маънавий асосларига, миллий қадриятларига ва ёшлар онгига таъсир кўрсатиш орқали уларнинг дунёқарашини ўзгартиришга қаратилган ғоя ва ҳаракатлардан иборат. Шу сабабли мафкуравий таҳдидларни англаш ва уларга қарши курашиш ҳар бир жамият учун муҳим вазифалардан бири ҳисобланади. Бундай таҳдидлар инсон онгига таъсир қилиш орқали амалга оширилади. Улар турли ахборот манбалари, тарғибот воситалари ва маданий таъсирлар орқали тарқалиши мумкин. Мафкуравий таҳдидларнинг асосий мақсади жамиятдаги бирликни бузиш, одамларнинг ишончини сусайтириш ва ёшларнинг онгини чалғитишдан иборат.

Биринчи навбатда ёшларни миллий ва маънавий қадриятлар асосида тарбиялаш зарур. Шу билан бирга уларда мустақил ва танқидий фикрлаш қобилиятини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга. Таълим муассасаларида мафкуравий тарбияга алоҳида эътибор қаратиш, тарих ва миллий маданиятни чуқур ўргатиш ҳам муҳим ҳисобланади. Оммавий ахборот воситалари эса аҳолига ишончли ва холис маълумотларни етказиб бериш орқали жамиятда соғлом ахборот муҳитини шакллантириши керак.

ХУЛОСА

Глобаллашув даврида мафкуравий таҳдидлар жамият тараққиётига салбий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган муҳим муаммолардан бири ҳисобланади. Шу сабабли жамиятда мустаҳкам маънавий муҳитни шакллантириш, миллий қадриятларни асраш ва ёшларнинг онгини соғлом ғоялар асосида тарбиялаш долзарб вазифа ҳисобланади. Мафкуравий таҳдидларга қарши самарали курашиш учун таълим тизими, оила, жамоатчилик ва давлат институтлари ўртасида ҳамкорликни кучайтириш зарур. Фақат шу йўл билан жамиятнинг маънавий барқарорлиги ва тараққиётини таъминлаш мумкин.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Абдуллаев А. Таълимда инновацион технологиялар // Таълим ва тараққиёт. – 2020. – №3. – 25–30 б.
2. Раҳимов Б. Замонавий таълим усуллари. – www.ziyonet.uz
3. Миллий ғоя: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2001.
4. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Маънавият, 2006.
5. Маънавият асослари (ўқув қўлланма). – Тошкент: Маънавият, 2010.
6. Миллий ғоя ва мафкура асослари. – Тошкент: Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти нашриёти, 2012.
7. Глобаллашув шароитида мафкуравий таҳдидлар ва уларга қарши кураш. – Тошкент: Академнашр, 2015.
8. Ахборот хавфсизлиги ва мафкуравий таҳдидлар (илмий мақолалар тўплами). – Тошкент, 2018.